

SİNA'DA CİHAT HAREKETLERİ VE MISIR'IN GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

30 Haziran 2013'ten sonra ordunun cihatçı ve tekfirci örgütlerin üzerine geniş çaplı operasyonlar düzenlemesi, birçok değişikliklerin meydana gelmesiyle, Ensar El-Cihat ve Meclis Şura el Mücahidin ve Eknaf Beytül Makdis gibi güçlü varlığı olan Sina'daki bazı cihatçı örgütlerin nüfuzunun gerilemesine ve Beytül Makdis örgütünün rolünün artmasına yol açmıştır.

Hayri ÖMER

Cihat hareketlerinde ayrışma ve birleşme belirtileri, kadrosu basit veya şiddetli merkeziyetçi örgütlerin özelliklerinden biri olarak addedilir. Bu yazı Ocak 2011 devriminin ardından Sina'da cihatçı örgütlerde yaşanan değişiklikler ve bu örgütlerin güvenlik ve askeri zorluklara karşı koyabilme gücü incelemeye çalışacaktır, zira bunların bir kısmı yeni döneme geçme aşamasında teşkilatlanmıştır.

Sina'da Cihatçı Örgütlerin Ortaya Çıkması

Mısır'ın Sina bölgesinde 2011 yılından beri, Tevhit ve Cihad Cemaati, Eymen El Zevahiri yanlısı olduğunu açıklayan Ensar El-Cihat, Ensar Beytül Makdis örgütü ve Sina'da serpiştirilmiş başka cihatçı hücreler gibi birçok cihatçı akımlar görülmüştür. 2015 yılının Temmuz ayında ise Vilayet Sina örgütüne bağlı olmayan 'el Murabitun' isimli yeni bir cihatçı grup ortaya çıkmıştır.

Ensar Beytül Makdis örgütü 2011 yılının Ağustos ayında ortaya çıkmış ve operasyonları Sina'nın doğu kısmında güvenlik güçleri ve ordu aleyhine yoğunlaşmıştır. Adı geçen örgüt cumhurbaşkanı Mübarek'in görevini terk etmesinden sonra alenen görülmüş ve faaliyetlerine İsrail ve Ürdün'e gaz nakleden boru hattını patlatmasıyla başlamıştır. Ensar Beytül Makdis cemaatinin adı ilk defa 2011 yılının Ocak ayında İskenderiye şehrindeki Kiddisin kilisesinin bombalanmasıyla ilgili soruşturmada yayılmıştır. Ancak olaydan sonra Mısırlı güvenlik güçlerinin bu konuda bilgisi olduğu haberleri de yayılmıştır.

İsrail kaynaklı bir rapora göre (2011'da iç güvenlik) El-Kaide adı altında 15 adet cihatçı cemaat bulunduğu ve bunların İsrail hedeflerine karşı faaliyet gösterdiği belirtilmiştir. Rapora göre en önemli saldırılar Tekfir ve Hicre, Meclis Şura el Mücahidin, Ensar Beytül Makdis ve Ceş-ül İslam örgütleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu durum, birçok örgütün birleşmesi akımının meydana gelmesiyle yorumlanabilir. Ayrıca Vilayet Sina'nın ana hareket olarak ortaya çıkmasını ve aynı zamanda diğer hareketlerin rolünün

gerilemesini açıklar. Ensar Beytül Makdis iki önemli değişim aşaması yaşamıştır. Bunların ilki 10 Kasım 2014 tarihinde İslam Devleti örgütüne bağlanması kararıdır. Bu karar, Mısır ordusunun örgüt aleyhine gerçekleştirmiş olduğu saldırıların artmasıyla birlikte alınmıştır. İkinci aşama ise, örgütün adınının 14 Kasım 2014 tarihinde Vilayet Sina olarak değişmesi şeklinde olmuştur. Bu da örgütün üzerine gerçekleşen askeri baskıların bir yansıması olarak hızlı değişikliklerin bir çeşidi şeklinde kendini göstermiştir.

Burada, Vilayet Sina adlandırılmasının, örgütün Mısır'ın iç problemleri çerçevesinde sınıflandırılmış olduğu görülür ki, örgütün İsrail'e savaş açma ya da 'Kudüs'ü kurtarma ile bağlantısının azaldığını gösterir. Bu tutum İslam Devleti örgütünün genel çizgisiyle de bağdaşmaktadır. Zira adı geçen örgütün ideolojisi yerel rejimlere düşmanlık üzerine kurulmuş ve aynı zamanda İsrail aleyhine açıklamalarının az olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Burada, cihatçı hareketlerin genel olarak geleneksel İslami hareketlere bir alternatif olarak kendini gösterdiği söylenebilir.

Beytül Makdis'ten Vilayet Sina'ya

Vilayet Sina örgütü birkaç gelişme aşamasından geçmiştir. Örgüt, bu yolda ana istasyonlarda duraklamıştır ve bu sürede şimdiki kişiliğini oluşturmakta, ister fikir bazında, ister kişisel olarak, birçok faktörün rol oynadığı görülmektedir. Örgüte el koyma amacıyla bazı usuli oluşumların kendi aralarında çarpıştığı görülmüş ve sonuçta İslam Devleti örgütüne (İŞİD) bağlanmış ve bu aşamada Vilayet Sina örgütü bu isimle ortaya çıkmıştır.

Güvenlik güçlerinin hataları nedeniyle sivillerin öldürülmesi, şüpheler alanının genişletilmesi ya da kaynağı bilinmeyen bombalamalar nedeniyle aşiret efradının ve sınır şehirlerindeki insanların örgüte katılmaları giderek artan bir şekilde fazlalaşmıştır. Bu durum, örgütün 26 Kasım 2014 tarihindeki TV yayınında açıkça belirtilmiştir. Ayrıca ekonomik durumun kötüye gitmesi örgüte katılmaların artmasına da

neden olmuştur. Ancak idam ve müebbet hapse kadar varan cezai müeyyidelere mahkûm olan birçok kesim, yakalanıp cezaevlerine atılmak korkusuyla örgüte katılmayı reddetmiştir.

Cihatçı Hareketlerin Düşünceleri

Sina'daki cihatçı ve tekfirli cemaatler genel olarak kâfirlere karşı cihat yapma ve İslam şeriatını uygulayan iktidardakileri ve toplumu kâfir ilan etme prensipleri üzerinde birleşmektedirler. Tekfirli cemaatlerin fikirleri birbirine benzer, ancak onlar tek bir örgütsel rejim çerçevesinde toplanmazlar. Bu tür cemaatler, başta Rafeh ve Şeyh Zuveyd bölgeleri olmak üzere sınır bölgelerinde ve ayrıca orta bölgelerde toplanırlar.

Beytül Makdis örgütünün İslam Devleti Örgütü'ne bağlanması ve sonrasında isminin Sina vilayeti olarak değiştirilmesi, İŞİD'in fikri ve ideolojik ajandasıyla bağlanmanın ilk adımını oluşturmuştur. Örgütün görüşüne göre bu durum, haçlılar, laikler, ateistler, münafıklar, mürtetler ve bunların yandaşları olan İslam düşmanlarının karşısında duran İslam devletini kurma noktasında vazgeçilmez bir fırsat addedilmektedir. Örgüt bu şekilde fikri çizgilerini ve Müslümanlarla ve başkalarıyla siyasi ilişkilerinin haritasını çizmiş olmaktadır.

Hareketin siyasi değişim hakkındaki görüşü, silahlı eylemde bulunmak üzerine kurulmuştur. Hareket, barışçılığın "utanç verici" olarak nitelendirmiş ve şeriata aykırıdır diye demokrasiyi reddetmiştir. Bu olaylar Mısır'daki güvenlik teşkilatlarının Beytül Makdis'in İslam devleti ile fikir ve örgütlenme bazında bağlantılarının olduğu sıralarda meydana gelmiştir. Cemaat aynı zamanda İsrail lehine casusluk yaptıklarını öne sürerek İŞİD'in metoduna benzer şekilde idam ettiği bazı kişilerin görüntülü kayıtlarını yayınlamıştır. Vilayet Sina, hedefinin Camp David anlaşmasının sona erdirilmesi ve Mısır – İsrail ilişkilerinin kesilmesi olduğunu belirtmektedir. İsrail burada Vilayet Sina tehlikesinin Mısır ordusunun Sina'da çökmesi ya da zayıflaması durumunda artmış olacağını bilmektedir ve bu İsrail'i korkutan en kötü olay senaryosudur. İsrail bu yüzden, Mısır ordusunun Camp David anlaşması maddelerine aykırı hareket etmesini kabullenmek suretiyle, bu çöküşün meydana gelmemesi için, tüm gücüyle çaba harcamaktadır.

Vilayet Sina, hedefinin Camp David anlaşmasının sona erdirilmesi ve Mısır – İsrail ilişkilerinin kesilmesi olduğunu belirtmektedir.

Ordu ve Sina'da Cihatçı Örgütler

30 Haziran 2013'ten sonra ordunun cihatçı ve tekfirli örgütlerin üzerine geniş çaplı operasyonlar düzenlemesi, birçok değişikliklerin meydana gelmesiyle, Ensar El-Cihat ve Meclis Şura el Mücahidin ve Eknaf Beytül Makdis gibi güçlü varlığı olan Sina'daki bazı cihatçı örgütlerin nüfuzunun gerilemesine ve Beytül Makdis örgütünün rolünün artmasına yol açmıştır. Bu da anılan üç örgütün birleştiği izlenimini vermektedir.

Temmuz 2013'ten sonra Mısır'da yaşanan gelişmeler karşısında ordu, Eylül 2013 tarihinde Sina'da, evleri bombalama, gelişigüzel tutuklamalar ve evlere baskınlar düzenleme gibi, askeri operasyonlar başlatmıştır. Bu da Ensar Beytül Makdis cemaatini ve Sinalı Selefî cihatçıları, İsrail aleyhine operasyonlar düzenlemeyi erteleyip, direkt Mısır ordusunu vurmaya yöneltmiştir. Beytül Makdis'e göre (Vilayet Sina), ordunun ve polisin Mısır cumhurbaşkanı Mursi'nin azledilmesinden sonra sivil halka karşı işlemiş olduğu cinayetleri soykırım olarak sınıflandırılır. Örgüt, yayınlamış olduğu bir açıklamasında Cumhurbaşkanlığı muhafızları, Rabia El-Adaviye ve El-Nahza olaylarına değinerek, kisasın (cezalandırma) tek yöntem olduğunu vurgulamıştır. Bu açıklamalar Sina dışında vuku bulan olayları üstlenen beyanatın çıkmasına zemin hazırlamıştır. Ancak bu beyanatın içerdiği bilgilerin çelişkili olması ve değişik kaynaklardan çıkan beyanatın çokluğu nedeniyle tartışma konusu olmaya devam etmiştir.

Bu politikalar, Sina'da aşırı cemaatlerin faaliyetlerinin artması nedeniyle, Mısır ile İsrail arasında ortak bir strateji şemsiyesi altında uygulanmıştır. Sınırı zapt etmek, Sina'da terörle mücadele konularında askeri işbirliği yapmak, İslamcıların izole edilmesini pekiştirmek ve Gazze kesimini izole etmek, bu işbirliği şekillerinin bir çeşidini oluşturur.

Şiddet olaylarını gerçekleştiren taraflar hakkında bir tartışma vardır. Bazı kaynaklar, şiddet olaylarının rejim içindeki siyasi çekişmelere bağlı olduğu görüşündedir. Bu çekişmeler nüfuz elde etme ve durumlara hâkim olma ekseninde dönmektedir. Bazıları 2004

yılındaki Şarm El-Şeyh patlamalarına ve Ocak 2011 tarihinde İskenderiye'deki Kıddisin kilisesinin patlamalarına işaret etmektedir. Adı geçen patlamalar da Beytül Makdis yanlıları ile Mısır güvenlik güçleri arasındaki ilişki hakkında soru işaretlerine neden olmaktadır. Zira devletin emniyet güçleri karargâhlarında bulunan bazı gizli belgeler 2004 yılı ile 2005 yılı arasında meydana gelen anılan patlama olaylarının bazı güvenlik güçleri tarafından yapıldığını ortaya çıkarmıştır.

Silah: Azlık ve Hâkim Olma

Önemli sonuç olarak şunu gösterebiliriz: Sina'daki cihatçı hareketler, art arda gelen askeri operasyonlardan ve Gazze de Sina'dan izole edildikten sonra, büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Ancak, üç yıla yakın bir süredir askeri operasyonların devam etmesine rağmen, Sina'nın doğusunda siyasi bir istikrar belirtisi görülmediği gibi, sosyal problemler de ortaya çıkmıştır. Bu problemler, devletin silah kaynağına hâkim olabilmesi için uygulamakta olduğu kuşatma politikasıyla kendisini göstermektedir.

Ancak, bu eylemlere rağmen, Mısır ordusunun bu politikaları cihatçı hareketlerin yeniden doğmasına ve hatta gelişmesine neden olmaktadır. Burada göçe tabi tutma politikalarını, şiddetin ve sosyal açılma olayının yayılmasının bir etkeni olarak görmek mümkündür. Ayrıca, Filistin meselesi hakkında çözümlerin dağınık olması ve Muhammed Dahlan'ı Filistin konusuna yeniden müdahil etme çabaları, Sina'da ve Filistin topraklarında silahlı çatışmaların güçlenmesine yardımcı olacak ve çıkış yolu belli olmayan gergin bir ortam yaratacaktır.

Mısır deneyimi gösteriyor ki silahlı çatışmaların vuku bulmasına rağmen, askeri güçte yıpranma yaşanmamıştır, 1950li yıllarda yaşananlar gösteriyor ki ordunun 1952 devrimi hakkında tutumunun değişik olmasına ve demokratik bir devlet inşası ya da askeri bir devlete ulaşılması konusunda bölünmesine rağmen, kalıcı çekişmeler yaratılmadan bu kriz atlantılmış ve yine geçen yüzyılın sonlarında meydana gelen şiddet olayları, devletin ve güvenlik güçlerinin otoritesini zayıflatmamış, tersine şiddete bulaşan hareketlerin çözümlenmesine ve bu hareketlerin siyasi toplumla entegre olmasına neden olmuştur.

Dolayısıyla Mısır'ın deneyimleri, silahlı ayaklanmayla mücadelede son çözüm olarak muhaliflere karşı güvenlik ve askeri çözümlerin pekiştirilmesi üzerine

Üç yıla yakın bir süredir askeri operasyonların devam etmesine rağmen, Sina'nın doğusunda siyasi bir istikrar belirtisi görülmediği gibi, sosyal problemler de ortaya çıkmıştır.

inşa edilmiştir. Burada, 3 Temmuz ihtilali, bu deneyimin pekiştirilmesi olarak gösterilebilir. Bu da, Sina'nın doğusunda askeri operasyonların kapsamının genişlemesi, oradaki tüm halkı kapsaması ve onların ayaklanmayla veya terörle suçlanma çemberi içerisine alınmasını açıklıyor.

Sonuç

Genel olarak, çok yumuşak ve yapılarının karmaşık olması nedeniyle bu gibi örgütlerdeki iç değişikliklere vakıf olmak çok zordur. Dolayısıyla cihatçı hareketlerin, yeniden yapılanma konusunda yumuşak olması ve şiddetin devamını pekiştiren çevrenin var olması nedeniyle, bu hareketlerin dağılması meselesinden bahsetmek zor olur, zira güvenlik baskıları nedeniyle cihatçı hareketlerin arasında bir çeşit işbirliği söz konusudur.

Beytül Makdis'in değiştiğinin ilan edilmesine ve başka örgütlerin faaliyetlerinin gerilemesine rağmen, bu operasyonlara yorum getirecek belgeler ortaya çıkmamıştır ve bu da bu tür örgütlerin geleceğe yönelik hareketlerini önceden tahmin etmekte zorluk oluşturmaktadır. Ancak silahlı çatışmaların devam etmesi, cihatçı hareketlerin görülebilen boyutlarda aktif oldukları hakkında güçlü emareler olarak addedilebilir.

Ancak devlet otoritesinin galip gelmesinde bir ilerleme kaydedilmediği için Mısır otoritesi, Vilayet Sina ile mücadele konusunda bedevi kabilelerle bir anlaşmaya girmeye ve olağanüstü hal ilan etmeye yönelmiştir. Bu durum silahlı örgüt, devlet ve kabile arasında komplike bir çekişme durumunu yaratmaya yardımcı olmuştur. Bu da sosyal bölünmelerle bağlantılı uzun vadeli bir çeşit çekişmeye zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla, Sina'daki güvenlikle ilgili krizin gidişatı, başta Suriye, Irak ve Yemen'deki askeri çatışmalar olmak üzere, Ortadoğu bölgesindeki siyasi ve askeri problemlerin çözülmesi süreciyle bağlantılı olacaktır.

Yrd. Doç. Dr. / Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü